

Asia: VN/8871/2019

Lausuntopyyntö hallituksen esitysluonnoksesta eduskunnalle sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta ja maakuntien perustamista koskevaksi lainsäädännöksi

Taustatiedot

Onko vastaaja

kunta

Vastaajatahon virallinen nimi

Järvenpään kaupunki

Vastauksen kirjanneen henkilön nimi ja mahdolliset yhteystiedot

Kirsi-Marja Karjalainen, hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtaja, kirsi-marja.karjalainen@jarvenpaa.fi, puh. 040 315 3300

Viranomaisille: Lausuntovastauksen käsitelleen toimielimen nimi ja käsittelypäivämäärä

Kaupunginhallitus 15.9.2020

Kaupunginvaltuusto 24.9.2020 /kysymykset 33 ja 36

Kysymyksiä uudistuksen tavoitteista

1. Voidaanko esityksellä kaventaa väestön terveys- ja hyvinvointieroja sekä parantaa palvelujen yhdenvertaista saatavuutta? Jos ei, niin miten ehdotusta tulisi siltä osin muuttaa?

Esityksessä kiinnitetään paljon huomiota palveluiden saatavuuden yhdenmukaisuuteen yksittäisen sote-maakunnan sisällä. Esitetty rahoitusmalli johtaa

automaattisesti siihen, että palveluiden saatavuus Uudellamaalla heikkenee. Tämä voi toki johtaa hyvinvointierojen kaventumiseen valtakunnallisella tasolla, kun rahoitusta suunnataan muualle Suomeen. Esitetty malli tulee tarkoittamaan laadun heikkenemistä Uudenmaan väestölle.

Järjestämisvastuun siirtäminen kuntaa suuremmille alueille on monin paikoin tarkoituksenmukaista. Muutoksen hallinnan kannalta olisi järkevämpää ottaa

ensimmäinen askel siten, että rahoitus tulisi valtiolta suoraan järjestäjälle, olivat nämä sitten kuntayhtymiä tai suuria kaupunkeja.

Järvenpään kokoisessa suhteellisen tiheästi asutussa kaupungissa uudistus ei todennäköisesti vaikuta lähipalveluihin. Harvemmin asutulla seudulla esitetty malli todennäköisesti johtaa palvelupisteiden karsimiseen.

Terveys- ja hyvinvointierojen kaventamiseen tarvitaan myös muita yhteiskunnan toimintoja kuin sotepalveluita. Kuntien, Kelan ja työllisyysviranomaisen kanssa tehtävä yhteistyö on avainasemassa erojen kaventamisessa sote-palveluiden ohella. Uudistuksessa keskeistä on perusterveydenhuollon, sosiaalihuollon ja erikoissairaanhoidon integraatio, ja mikäli siinä onnistutaan, on sillä myönteisiä vaikutuksia terveys- ja hyvinvointierojen kaventumiselle. Esitetyssä mallissa kannustimet hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen jäävät kuitenkin niin vaatimattomiksi, että kunnat todennäköisesti joutuvat leikkaamaan ja luopumaan omasta ennaltaehkäisevästä työstään. Tällä tulee olemaan merkittävä vaikutus siihen, että terveyserot eivät kapene tuloluokkien välillä.

2. Voidaanko esityksellä kehittää pelastustoimen palvelujen saatavuutta, yhdenmukaisuutta ja vaikuttavuutta valtakunnallisesti, alueellisesti ja paikallisesti? Varmistaako esitys pelastustoimen pelastustoiminnan ja sosiaali- ja terveystoimen ensihoitopalvelujen synergiahyödyt? Jos ei, miten ehdotusta tulisi kehittää?

Yhteiset tavoitteet ja yhteiset taloudelliset voimavarat yhteisen toiminnan suunnitteluun voivat edistää synergiahyötyjen saavuttamista. Lähtökohtaisesti kokemukset myös nykymallista ovat pelastustoimen osalta myönteiset. Ilman lisärahoitusta esitys heikentää pelastustoimen palveluita, koska esitetty

ohjausmekanismi on nykyistä raskaampi.

3. Toteutuuko demokratia esityksessä riittävällä tavalla? Jos ei, miten esityksen kansanvaltaisuutta voisi vahvistaa?

Kuntalaisten vaikuttamismahdollisuudet toteutuvat suoran vaikuttamisen ja välillisen demokratian keinoin.

Uudistuksessa esitetty erittäin vahva valtion ohjaus johtaa käytännössä siihen, ettei maakuntavaltuustolle jää päätäntävaltaa palveluihin aidosti vaikuttavista asioista.

Kansanvaltaisuus ja maakunnan legitimitetti vahvistuisi huomattavasti, jos valtion ohjausvalta säädettäisiin määräaikaiseksi ja maakunnalle annettaisiin myöhemmin verotusoikeus.

Uudenmaan erillisratkaisu todennäköisesti parantaa Keski-Uusimaalla vaikutusmahdollisuuksia paremmin kuin koko Uttamaata koskeva sote-maakunta.

Uudenmaan maakunnan asukkaiden mahdollisuus vaikuttaa HUSin toimintaan toteutuu eri tavalla kuin sote-maakunnissa yleensä.

Kysymyksiä sote-maakuntalaista

4. Muodostaako sote-maakuntalaki tarkoituksenmukaisen yleislain tulevien sote-maakuntien hallinnon ja talouden järjestämiselle?

kyllä pääosin [Laki on käytännössä kuntalain kanssa yhdenmukainen yleislaki, joka sinällään on toimiva. On kuitenkin syytä muistaa, että kuntalaki lähtee itsehallinnollisen paikallishallinnon, jolla on verotusoikeus, tarpeista. Jos maakunnat jäävät esitetyn kaltaisiksi valtionhallinnon osiksi, tulisi yleislakia, etenkin talouteen viittaavia kohtia, pohtia uudelleen.]

5. Sote-maakuntalain 6 §:ssä säädetään maakunnan mahdollisuudesta alueellaan ottaa hoitaakseen sen lakisääteisiä tehtäviä tukevia tehtäviä sekä harjoittaa vähäriskistä liiketoimintaa, joka tukee sen lakisääteisten tehtävien toteuttamista. Tukeeko ehdotettu sääntely maakunnan itsehallinnon toteuttamista?

ei [Sote-maakunnalle ei tulisi lainkaan antaa yleistä toimivaltaa uudistuksen alkuvaiheessa. Tällä voidaan parhaiten varmistaa, ettei maakunnat ja kunnat ala toteuttaa päällekkäisiä tehtäviä.]

6. Sote-maakuntalain 5 luvussa säädetään sote-maakunnan asukkaiden osallistumisoikeuksista. Ovatko osallistumisoikeudet turvattu esityksessä riittävällä tavalla?

kyllä pääosin [Asukkailla tulisi olla laajempi keinovalikoima osallisuuden toteutumiseen, mutta tämän turvaaminen lainsäädännön keinoin on haastavaa. Kyse on enemmän siitä, millainen toimintakulttuuri maakuntaan muodostuu.]

7. Sote-maakuntalain 8 luvussa säädetään sote-maakuntien yhteistoiminnasta. Onko siitä esitetty säädettäväksi sote-maakuntien toiminnan ja yhteistyön näkökulmasta tarkoituksenmukaisesti?

kyllä pääosin [On tärkeää, että säädökset mahdollistavat Vantaa - Kerava sote-maakunnan ja Keski-Uusimaa sote-maakunnan sopimisen siten, että sote-maakunta voi myös vastata toisen maakunnan pelastustoimen järjestämisestä yhteistoimintasopimuksella. Nykyisin Keski-Uudenmaan pelastuslaitoksen isäntäkuntana Vantaan kaupunki vastaa yhteistoimintasopimuksella seitsemän muun kunnan pelastustoimen järjestämisestä. Näin ollen Keski-Uudenmaan pelastuslaitos voi toimia jatkossa sekä Keski-Uudenmaan että Vantaa-Kerava sote-maakuntien yhteisenä pelastuslaitoksena, mikä on ollut tavoitteena pelastustoimen osalta Uudenmaan erillisratkaisua valmisteltaessa]

8. Sote-maakunnan talouden ohjaus perustuu erityisesti sote-maakuntalakiin ja sote-maakuntien rahoituslakiin. Ohjaavatko sote-maakuntien rahoitusmalli ja sote-maakuntalain mukainen taloudenohjausmekanismi sote-maakuntien taloudenhoitoa tarkoituksenmukaisella tavalla?

ei [Rahoitusmallin osalta esitetty uudistus on vielä toteuttamiskelvoton. Uudistuksen valmistelussa on korostettu leveämpien hartioiden tarvetta ja vahvoja järjestäjiä. Esitettyssä mallissa valtio puuttuu hyvin yksityiskohtaisiinkin asioihin, joilla voi jo katsoa Lausuntopalvelu.fi 23/44 olevan hyvin vähän tekemistä strategisen tason ohjaamisen kanssa. Rahoituslaki tekee maakunnista valtion aluehallintoa, joissa vaaleilla valituille päättäjille ei jää mitään päätettävää. Kansallisella tasolla

voimakas koordinaation tarve alkuvaiheessa on ymmärrettävää. Lakiin tulisi kuitenkin selkeästi kirjata valtion ohjaava rooli rajoittumaan ensimmäisiin vuosiin.]

9. Sote-maakuntalain 3 luvussa säädetään muun ohella sote-maakunnan lainanottovaltuudesta sekä investointien ohjauksesta koko julkisen talouden tasapainon huomioon ottavalla tavalla. Sote-maakunnille siirtyvien toimitilojen hallinnoinnista ei esitetä erikseen säädettäväksi. Turvaako ehdotettu investointien rahoitus- ja ohjausmalli tarpeellisten investointien toteuttamisen tarkoituksenmukaisella tavalla? Vastauksessa voi ottaa kantaa toimitilojen hallinnoinnin järjestämiseen paikallisella, alueellisella tai valtakunnallisella tasolla.

ei pääosin [Esitetty malli on ymmärrettävä ensimmäiset toimintavuodet. Pidemmällä tähtäimellä on syytä kysyä, onko tarkoituksenmukaista rakentaa näin voimakas kannustin siihen, että sairaalakiinteistöjen tapaiset kohteet, jotka nykyään ovat jonkinlaista kansallisvarallisuutta, hankitaan pitkäaikaisilla vuokrasopimuksilla sijoittajilta. Rahoitusmallin välttämättömiin investointeihin tulisi aidosti olla maakunnan päätettävissä investoinnin laajuudesta riippumatta.]

10. Maakuntalain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

11. Muut vapaamuotoiset huomiot maakuntalaista.

-

Kysymyksiä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaista

12. Muodostaako sote-järjestämislaki tarkoituksenmukaisen yleislain julkisen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiselle?

kyllä pääosin

13. Turvaavatko sote-järjestämislain säännökset sosiaali- ja terveyspalvelujen yhdenvertaisen saatavuuden?

kyllä

14. Varmistaako laissa esitetty tehtävien määrittely kunnan ja maakunnan osalta väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toteutumisen? ”

ei [Kunnan ja maakunnan hyte-tehtävät tulisi määritellä selkeästi ja tehtävät tavoitteellistaa siten, että kunnalla ja maakunnalla on yhteinen taloudellinen kannustin hyte-työn lopputuloksiin. Esitetyssä mallissa on selkeä riski toimien päällekkäisyydelle ja siihen, ettei ohjaustieto ole yhteismitallista. Tiedon tuottamisen kokonaisuus on loogisempi säätää maakunnan tehtäväksi, mutta kunnalle tulisi säätää oikeus saada kaikki ne tiedot, joita se katsoo tarvitsevansa oman hyte-tehtävänsä toteuttamiseksi.]

15. Turvaako 8 §:n sääntely sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuun toteutumisen riittävällä ja tarkoituksenmukaisella tavalla?

ei kantaa

16. Onko 12 §:n sääntely ostopalvelujen hankkimisesta ja 12 a §:n sääntely vuokratyövoiman käytöstä tarkoituksenmukainen ja toteutettavissa käytännössä?

ei kantaa

17. Ovatko 13 §:n mukaiset yksityistä palveluntuottajaa koskevat vaatimukset perusteltuja

ei kantaa

18. Onko 16 §:n sääntely yksityisen palveluntuottajan alihankinnasta tarkoituksenmukainen ja toteutettavissa käytännössä?

ei kantaa

19. Onko sote-maakuntien yhteistyöaluetta ja yhteistyösopimusta koskeva 33–36 §:n sääntely kokonaisuudessaan tarkoituksenmukainen?

ei kantaa

20. Turvaako 37 §:n sääntely kaksikielisten sote-maakuntien yhteistyöstä osaltaan ruotsinkielisten palveluiden saatavuuden?

ei kantaa

21. Onko 49 §:n sääntely valmiuskeskuksesta tarkoituksenmukainen ja perusteltu?

ei pääosin [On ymmärrettävää, etteivät koronan tapaisen poikkeustilanteen kaikki vaikutukset olleet vielä tiedossa lakiluonnoksen julkaisuvaiheessa. Valmiussuunnitteluun liittyvät asiat tulisi nyt kerättyjen kokemusten ja monialaisen yhteistyön varmistamiseksi miettiä vielä uudelleen. Esityksessä tuodaan esiin mahdollisuus, jossa STM siittyisi johtamaan ja koordinoimaan sosiaali- ja terveyspalveluita, mutta jää epäselväksi millaisessa häiriötilanteessa johtamisvastuun siirtäminen olisi perusteltua.]

22. Minkä sote-maakunnan tehtäväksi tulisi säätää ruotsinkielisten palvelujen kehittämisen tukeminen (31 §) koko maassa?

Ei kantaa.

23. Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

24. Muut vapaamuotoiset huomiot sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislaista.

Uudistuksessa on esitetty, että kaikki opiskeluhoollon palvelut siirrettäisiin sote-maakunnan vastuulle. Kouluilla on merkittävä rooli oppilaiden kasvun ja hyvinvoinnin tukemisessa. Tässä tehtävässä onnistumiseksi opiskeluhoollolla tulee olla kyky vastata nopeasti ja tehokkaasti muuttuviin oppilas- ja koulukohtaisiin tilanteisiin sekä lasten ja nuorten parissa esiintyviin paikallisiin ilmiöihin.

Opiskeluhuollon kokonaisuuden arviointi on keskeistä määriteltäessä järjestämisen tapaa. Kouluterveydenhuolto on Keski-Uudellamaalla jo aiemmin siirtynyt sote-kuntayhtymän järjestämisen ja tuotantovastuulle. Koulupsykologi- ja kuraattoripalvelut kytkeytyvät koulutyön lisäksi myös terveydenhuoltoon ja tässä mielessä palveluiden siirtäminen sote-maakunnan järjestämisvastuulle tukisi palveluketjujen eheyttä erityisesti yksilökohtaisen opiskeluhuollon

osalta. Tällä hetkellä rehtori johtaa koulussa tapahtuvaa opiskeluhuoltoa ja tämä järjestelyedellyttäisi vahvaa yhteistyötä sote-maakunnan ja opetustoimen välillä. Mikäli järjestämisen ja tuottamisvastuu siirtyy sote-maakunnalle, on erityisenä huolena yhteisöllisen opiskeluhuollon toteutuminen, joka käytännössä niveltyy vahvasti opetukseen ja koulun muuhun toimintaan.

Huolta aiheuttaa päätöksentekovallan siirtyminen läheltä eli kunnalta kauas maakunnalle ja näin koulukohtaisen palvelun joustava toteuttaminen ja työnjohto voi vaikeutua.

Edellä kuvatuilla perusteluilla Järvenpää esittää opiskeluhuollon palveluiden säilymistä edelleen kunnassa. Opiskeluhuollon yhteistyö sote-maakunnan kanssa tulee rakentaa ja toteuttaa tiiviisti.

Kysymyksiä pelastustoimen järjestämislaista

25. Lain 8 §:ssä ehdotetaan säädettävän pelastustoimen järjestämisen valtakunnallisista tavoitteista. Säännöksessä luetellaan asiat, jotka valtakunnallisissa strategisissa tavoitteissa on määriteltävä. Luettelo ei ole tyhjentävä. Ovatko säännöksessä luetellut kohdat tarkoituksenmukaisia?

kyllä pääosin

26. Mikä pitäisi lisätä/mikä pitäisi poistaa?

-

27. Lain 13 §:ssä ehdotetaan säädettävän sote-maakunnan seuranta- ja arviointivelvollisuudesta. Lisäksi lain 16 §:ssä ehdotetaan säädettävän sote-maakunnan pelastustoimen omavalvonnasta. Onko sote-maakunnille ehdotettu seuranta-, arviointi- ja omavalvontakokonaisuus tarkoituksenmukainen?

kyllä pääosin

28. Pelastustoimen järjestämislain 5 pykälässä säädetään tehtävien kokoaminen suurempiin kokonaisuuksiin, jos se on välttämätöntä palvelujen saatavuuden, yhdenmukaisuuden tai laadun turvaamiseksi taikka tehtävien vaativuuden tai niistä johtuvien suurten kustannusten perusteella. Ovatko säännöksessä esitetyt koottavat tehtävät perusteltuja?

kyllä pääosin

29. Mitä kansainvälisessä pelastustoiminnassa hyödynnettäviä erityisresursseja (kalusto, muodostelmat) olisi tarkoituksenmukaista koota jonkun maakunnan/maakuntien hoidettavaksi?

-

30. Mitä kansainvälisen avunannon ja vastaanottamisen edellyttämiä toimintoja (hälyttäminen, varustaminen jne.) olisi tarkoituksenmukaista koota johonkin maakuntaan/maakuntiin ja jos kyllä, mihin maakuntaan/maakuntiin?

-

31. Pelastustoimen järjestämislain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

32. Muut vapaamuotoiset huomiot pelastustoimen järjestämislaista.

On erittäin tärkeää, että lainsäädännöllä turvataan sote-maakuntien mahdollisuus tehdä yhteistyötä keskenään, siten ettei nykyistä Keski-Uudenmaan pelastuslaitosta tarvitse jakaa kahteen osaan.

Kysymyksiä voimaanpanolaista

33. Sote-maakuntien aluejaon pohjana on kuntaperusteinen maakuntajako, josta säädetään voimaanpanolain 5 §:ssä. Onko ehdotettu aluejako tarkoituksenmukainen sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen näkökulmasta?

kyllä

34. Sote-maakuntarakennelain 3 §:n mukaan maakuntajako toimii nykyiseen tapaan myös muiden valtion aluejakojen perustana. Lisäksi maakuntajako toimii maakuntien liittojen toimialuejaon pohjana. Onko ehdotettu 5 §:n mukainen aluejako tarkoituksenmukainen muun aluehallinnon näkökulmasta?

ei kantaa [Tämä on laaja kysymys, jonka luonne muuttuu heti, jos maakunnille annetaan muita tehtäviä joko kunnilta tai valtiolta.]

35. Lakiehdotuksessa Etelä-Savon ja Pohjois-Savon maakuntia ehdotetaan muutettavaksi siten, että Enonkoski, Rantasalmi, Savonlinna ja Sulkava siirtyisivät Etelä-Savosta Pohjois-Savo. Muutos vaikuttaa sekä sote-maakuntaan että valtion aluejakojen pohjana olevaan maakuntajakoon. Mihin maakuntaan näiden kuntien tulisi kuulua ja mitä vaikutuksia vaihtoehtoilla olisi lausunnonantajan toimintaa:

-

36. Lakiehdotuksessa Uudenmaan maakunnan alueella sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä vastaisi neljä sote-maakuntaa (Itä-Uusimaan sote-maakunta, Keski-Uusimaan sote-maakunta, Länsi-Uusimaan sote-maakunta, Vantaa-Keravan sote-maakunta) sekä Helsingin kaupunki, joka ei kuuluisi mihinkään sote-maakuntaan. Muiden aluejakojen osalta Uudenmaan nykyinen maakunta olisi yksi kokonaisuus. Onko ehdotettu sääntely aluejakojen näkökulmasta tarkoituksenmukainen?

kyllä [Järvenpään kaupunki pitää hyvänä, että Uudellemaalle on saatu erilliskäyttö. Järvenpään kaupungin mielestä esitetyllä aluejaolla toteutettu kuntapohjainen ratkaisu olisi edelleen tarkoituksenmukaisin ja riskittömin tapa uudistuksen toteuttamisen ensiaskeleeksi. Järvenpää voisi sijaintinsa puolesta kuulua yhtä hyvin Kerava-Vantaan alueeseen kuin Keski-Uudenmaan alueeseen. Kaupunki on valinnut Keski-Uudenmaan alueen osana kuntapohjaista ratkaisua ja perustanut yhdessä lakiesityksessä mainittujen Keski-Uudenmaan kuntien kanssa kuntayhtymän hoitamaan perustasot sosiaali- ja terveydenhoidon palveluita. Erikoissairaanhoidosta huolehtii HUS, jonka Hyvinkään

sairaalaan potilaat ensisijaisesti ohjataan ja jossa järvenpääläiset ovat tottuneet asioimaan. Pelastustoimen osalta on erittäin tärkeää, että lainsäädännöllä turvataan sote-maakuntien mahdollisuus tehdä yhteistyötä keskenään, siten ettei nykyistä Keski-Uudenmaan pelastuslaitosta tarvitse jakaa kahteen osaan.]

37. Turvaako väliaikaisten toimielinten kokoonpano ja laissa säädetyt tehtävät uudistuksen toimeenpanon (7 - 8 §)?

kyllä pääosin [Kuntien viranhaltijoiden asiantuntemus väliaikaishallinnossa on välttämätöntä, mutta voi käytännön valmistelutyössä aiheuttaa hankalia jääviystilanteita, jos kunnan ja maakunnan intressit risteävät.]

38. Voimaanpanolain 4 luvun mukaan sairaanhoitopiirien ja erityishuoltopiirien kuntayhtymät, sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen tehtäviin liittyvä kuntien ja eräiden kuntayhtymien irtain omaisuus, lomapalkkavelka ja sopimukset siirtyvät sote-maakunnille. Kuntien toimitilat ja kiinteistöt jäävät kuntien omistukseen. Onko omaisuusjärjestelyjä koskeva ratkaisu hyväksyttävä?

ei [Omaisuus tulee arvostaa riippumattoman osapuolen toimesta käypään arvoon ja maakunnan tulee lunastaa se tällä hinnalla kunnalta. Muussa tapauksessa menettely johtaa tilanteeseen, jossa omaisuus siirtyy, mutta siihen mahdollisesti otetut lainat jäävät kunnan hoidettavaksi. Tätä ei voida pitää kohtuullisena. Järvenpään kaupunki pitäisi perusteltuna ottaa lakiin järjestely, jossa tulevan maakunnan alueella valmiiksi toimiva vapaaehtoinen kuntayhtymä voidaan siirtää osaksi maakuntaa samoilla periaatteilla kuin pakkokuntayhtymät, mikäli kuntayhtymän jäsenkunnat niin haluavat. Tämä helpottaa uudistuksen hallinnollista toteuttamista niissä maakunnissa, joissa järjestäjä on valmiina.]

39. Voimaanpanolain 4 luvussa säädetään kuntien oikeudesta saada valtiolta korvaus uudistukseen liittyvien omaisuusjärjestelyjen aiheuttamista välittömistä kustannuksista sekä korvausmenettelyistä. Korvaus kohdistuisi ensisijaisesti kunnille ja kuntayhtymille jääviin omaisuuseriin, esimerkiksi siirtymäajan jälkeen käytöstä poistuvien toimitilojen kustannuksiin. Onko kompensatiosäätely hyväksyttävä?

ei [Muutoksenhallinnan näkökulmasta on perusteltua, että maakunnalle annetaan oikeus kaikissa tilanteissa vuokrata kiinteistö kunnalta. Kolmessa vuodessa rakennuksen tarpeellisuus varmasti on selvillä. Kunnalle tulee täysimääräisesti korvata alaskirjaukset, jotka aiheutuvat niistä vuokrasopimuksista, joita maakunta ei jatka.]

40. Voimaanpanolain 17 §:n mukaan kunnallisia sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen palveluja tuottavissa organisaatioissa työskentelevä henkilöstö siirtyisi maakuntien palvelukseen liikkeenluovutuksen periaatteiden mukaisesti. Lisäksi henkilöstö, joka muualla kunnan hallinnossa tai tukipalveluissa tekee pääasiallisesti sosiaali- ja terveydenhuollon tehtäviä, siirtyisi maakuntien palvelukseen. Onko henkilöstön siirtymisestä esitetty säädettäväksi henkilöstön aseman näkökulmasta tarkoituksenmukaisesti?

kyllä

41. Onko 28 §:n mukainen ulkoistamissopimusten mitättömyyttä koskeva sääntely perusteltu ja turvaako se osapuolten aseman riittävästi?

ei [Esitys lienee perustuslain näkökulmasta (omaisuuden suoja) ongelmallinen ja tulee johtamaan pitkiin ja hankaliin oikeusprosesseihin EU-tasolla vaikka perustuslakivaliokunta toteaisikin sääntelyn perustuslain mukaiseksi.]

42. Turvaako Kärkullan toiminnan jakamista koskevat ehdotukset sen toiminnan jatkuvuuden sote-maakuntien toimintana?

Ei kantaa.

43. Uudistus tulisi ehdotuksen mukaan voimaan vuoden 2023 alusta. Onko uudistus toteutettavissa uudistuksessa ehdotetussa aikataulussa?

ei [Pandemiatilanne tulee kuormittamaan organisaatioita myös jatkossa, jolloin voimavarat sote-uudistuksen toimenpanoon ovat normaalia rajallisemmat. Organisaation rakentaminen ja tukipalvelujen käynnistäminen vie aikaa]

44. Voimaannolain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

45. Muut vapaamuotoiset huomiot voimaannolaista.

-

Kysymyksiä maakuntien rahoituslaista

46. Valtio rahoittaa pääosin perustettavien sote-maakuntien toiminnan, eli vastuu sosiaali- ja terveystalouden ja pelastustoimen rahoittamisesta osoitetaan valtiolle. Onko ratkaisu uudistuksen tavoitteiden näkökulmasta tarkoituksenmukainen?

ei pääosin [Valtion rahoitus on uudistuksen alkuvaiheessa perusteltu, mutta toimiakseen itsehallinnollisesti maakunta tarvitsee verotusoikeuden. Malli, jossa samat päättäjät päättävät verotuksen tasosta ja palveluista hillitsee kustannuksia. Muut mallit johtavat sosiaali- ja terveystalouksissa siihen, että rahoitusta pyydetään ja myönnetään vuosittain lisää eikä vakavasti otettavia budjettirajoitteita ole]

47. Valtion rahoituksen taso kullekin varainhoitovuodelle perustuu lähtökohtaisesti sote-maakuntien edellisen vuoden laskennallisiin kustannuksiin. Valtion rahoituksen tasoa korotetaan vuosittain arvioidun palvelutarpeen muutoksen (7§), kustannustason (hintojen) (8 §), tehtävämuutosten (9 §) sekä toteutuneiden kustannusten perusteella (10 §). Palvelutarpeen muutoksen osalta esitykseen sisältyy valtion rahoituksen kasvua osittain hillitsevä tekijä siten, että arvioidusta tarpeen muutoksesta huomioidaan 80 %:n osuus kolmannesta vuodesta lähtien (36 §). Lisäksi sote-maakunnalla on oikeus lisärahoitukseen, edellyttäen, että lain 11 §:ssä tarkoitettut edellytykset täyttyvät. Onko sote-maakunnilla riittävät taloudelliset edellytykset suoriutua lakisääteisistä tehtävistä?

ei [Uudistuksen koelaskelmat osoittavat, että Uudellamaalla rahoituksen taso on riittämätön. Julkisen talouden kannalta on erittäin perusteltua lisätä tuottavuusvaade maakuntien ohjaukseen, mutta tällöin tulisi samaan aikaan lainsäädännössä helpottaa velvoitteita, jotta maakunnalla on edellytykset selviytyä tehtävistään annetulla rahoituksella. Esitetty malli johtaa ensimmäisiin kriisimaakuntaselvityksiin jo ensimmäisten maakuntavaltuustojen aikana]

48. Ovatko sote-maakuntien valtion rahoituksen sosiaali- ja terveydenhuollon tehtävien rahoituksen määräytymistekijät (luku 3) ja niiden painokertoimet perusteltuja?

ei [Esitetyt tekijät eivät riittävästi huomioi kustannustekijöitä, jotka aiheutuvat väestön nopeasta kasvusta ja kaupungeille tyypillisistä haasteista kuten syrjäytyminen, sosiaalinen segregatio ja maahanmuuttajien suurempi osuus. Nykyinen valtionosuusjärjestelmä, joka on rahoitusmallin pohjana, reagoi liian hitaasti kuntien väliseen muuttoliikkeeseen, joka on runsasta myös maakuntien välillä.]

49. Ovatko sote-maakuntien valtion rahoituksen *pelastustoimen tehtävien* rahoituksen määräytymistekijät (luku 4) ja niiden painokertoimet perusteltuja?

kyllä pääosin [Esitetyt kriteerit ovat toimivia, mutta valtakunnalliset järjestelyt aiheuttavat pelastustoimessa kustannuksia, joiden vuoksi kunnilta siirtyvä rahoitus ei tule tasoltaan riittämään.]

a) Onko maakuntien rahoitukselle vuosille 2023–2029 esitetty siirtymäaika riittävä?

kyllä pääosin

b) Onko toistaiseksi pysyvä enimmäismuutostasaus kannatettava?

kyllä pääosin

51. Valtion rahoitus maksetaan sote-maakunnalle kuukausittain viimeistään kuukauden ensimmäisenä päivänä. Varainhoitovuoden tammikuussa ja kesäkuussa maksetaan molempina 2/12 koko vuoden rahoituksesta ja muina kuukausina jäljelle jäävä rahoitus yhtä suurina erinä (25 §). Sen lisäksi vuoden 2023 rahoituksen tammikuun maksuerästä puolet maksetaan sote-maakunnalle vuoden 2022 joulukuun 1 päivänä (37 §). Onko rahoituksen maksatuksen aikataulu maksuvalmiuden ja kassan hallinnan kannalta tarkoituksenmukainen?

kyllä

52. Maakuntien rahoituslain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

53. Muut vapaamuotoiset huomiot maakuntien rahoituslaista.

-

Kuntien rahoitusta koskeva lainsäädäntö

54. Ovatko valtionosuusjärjestelmään esitetyt, sote-uudistuksesta aiheutuvien merkittävien kuntakohtaisten muutosten lieventämiseksi esitetyt tasausjärjestelyt hyväksyttäviä ja riittäviä (laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta 29 ja 30 §)?

ei pääosin [Tasausmekanismi ei tunnista kasvukeskusten ja niiden kehyskuntien kasvupaineita. Kehyskuntien kasvuun liittyy merkittäviä investointitarpeita. Väestönkasvu kohdistuu kaikkiin ikäryhmiin eikä ikäihmisten palvelutarpeen kasvua pystytä kompensoimaan esim. lasten määrän vähenemisellä. Malli ei ota huomioon esim. Uudenmaan maakunnan erityisasemaa koko maan kasvun moottorina. Väestön heterogeenisyys Uudellamaalla aiheuttaa lisääntyviä käyttötalouspaineita Uudenmaan kunnille.]

55. Ovatko valtionosuuskriteerit sekä niiden painotukset yleisesti ottaen perusteltuja (laki kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta, luku 2 sekä luonnos valtioneuvoston asetukseksi kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta)?

ei [Järvenpään tapaisten nopeasti kasvavien kuntien taloudessa on tyypillistä, että investoinnit ylittävät poistotason reippaasti. Kun näin massiivisia muutoksia kuntien rahoitukseen tehdään, tulisi tarkastelu ulottaa myös taseisiin ja investointien tulorahoituskykyyn. Kuntien välinen tasausraja on jo nyt kohtuuttoman korkea ja kiinteistöveron sisällyttäminen tasaukseen ei ole perusteltua. Esitetyt muutokset vievät Uudenmaan kasvavilta kunnilta kannustimet tehdä elinkeinopolitiikkaa, josta koko Suomi hyötyy. Tarve soteuudistukselle on käytännössä syntynyt siitä, ettei ikääntyvien ja väestöään menettävien kuntien rahoituspohja enää riitä kasvavien sotemenojen kattamiseen. Valmistelussa ei ole huomioitu sitä, miten veropohjan kaventaminen vaikuttaa väestöään kasvattaviin kuntiin, joissa lapsimäärät eivät piene. Järjestelmän tulisi reagoida väestömuutoksiin nopeammin.]

56. Kuntien rahoitusta koskevan lainsäädännön pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

57. Muut vapaamuotoiset huomiot kuntien rahoitusta koskevasta lainsäädännöstä.

Hallituksen esitys ja syyt uudistaa sosiaali- ja terveydenhoidon palveluiden järjestämisrakenteita on ymmärrettävä. Kokonaisuutena maakuntien ja kuntien

rahoitusjärjestelmän muuttaminen tällä tavalla yhdistettynä voimakkaaseen sääntelyyn, muuttaa etenkin Uudellamaalla paikalliseen ja ketterään päätöksentekoon perustuvan mallin valtion hyvin keskusjohtoiseen ohjausmalliin. Tämä koskee sekä maakuntien että kuntien palveluita.

Rahoitusmallia tarkasteltaessa herää kysymys siitä, halutaanko paikallistason päättäjien, olivat he sitten kunnan tai maakunnan valtuutettuja, enää päättävän

mistään taloudellisesti merkittävästä asiasta vai jääkö heidän roolikseen vain ottaa valtion alati supistuva rahoitus annettuna ja ratkaista missä järjestyksessä palveluita heikennetään.

Verolainsäädäntö

58. Pidätkö maakuntien rahoituksen keräämiseksi esitetyt verojärjestelmän muutoksia hyväksyttävänä?

ei pääosin [Kiinteistövero tulee poistaa verotulotasauksesta.]

59. Verolainsäädännön pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

60. Vapaamuotoiset huomiot verolainsäädännöstä.

Jos kokonaisveroaste ei nouse, miten huolehditaan siitä, että kunnille jää riittävä rahoitus kuntien vastuulle jääviin palveluihin?

Maakuntien ja kuntien henkilöstöä koskeva lainsäädäntö

61. Kunnallista henkilöstöä koskevan lainsäädännön soveltamisalaa ehdotetaan muutettavaksi koskemaan myös maakuntien henkilöstöä. Maakuntien työnantajaedunvalvontaa hoitaisi uudella lailla säädettävä Kunta- ja maakuntatyönantajat KT. Onko henkilöstön asemasta ja työnantajaedunvalvonnasta esitetty säädettäväksi tarkoituksenmukaisesti?

kyllä pääosin

62. Onko eläkkeiden rahoittamisesta esitetty säädettäväksi tarkoituksenmukaisesti?

-

63. Vapaamuotoiset huomiot henkilöstön asemasta ja/tai työnantajaedunvalvonnasta sekä eläkkeistä.

Järvenpään kaupungin osalta asia ei koske merkittävää henkilöstömäärää.

Uusimaa-laki

64. Turvaako Uudenmaan erillislaki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen alueella yhdenvertaisesti muuhun maahan verrattuna?

kyllä pääosin [Uusimaa on jaettava ensi vaiheessa useampaan osaan.]

65. Turvaavatko HUSin lakisääteisiä tehtäviä koskevat säännökset erikoissairaanhoidon järjestämisen sekä yliopistollisen sairaalan tutkimus-, kehittämis- ja opetustehtävät (5 §)?

ei kantaa

66. Onko terveydenhuollon järjestämisvastuun jakautumisesta Uudellamaalla esitetty säädettäväksi tarkoituksenmukaisesti (Uudenmaan sote-maakuntien ja Helsingin kaupungin ensisijainen järjestämisvastuu, HUSin lakisääteiset tehtävät ja HUS-järjestämissopimus; 4, 5 ja 10 §)?

kyllä pääosin [On selvää, että lainsäädäntöä täytyy tältä osin vielä selkeyttää, kun erillisratkaisu on hetken aikaa toiminut. Sääntelyssä ja rahoitusmallien kannustimissa olevat puutteet saattavat johtaa siihen, ettei hoitoketjuja saada optimoitua. Tämä on kuitenkin pienempi riski kuin yhden järjestäjän mallin toimeenpano esitetyllä aikataululla Uudenmaan kokoisessa maakunnassa.]

67. Ovatko Helsingin kaupungin talouden eriyttämistä koskevat säännökset tarkoituksenmukaisia ja riittäviä turvaamaan toiminnan vertailtavuuden muuhun maahan nähden (5 luku)?

ei kantaa

68. Uusimaa-lain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

69. Vapaamuotoiset huomiot Uudenmaan erillislaista?

HUS järjestämissopimuksessa olisi varmistettava, että sopimuksessa tarkoitettujen palvelujen rahoitus on muun sote –maakunnan talouskehityksen mukainen.

Yleishallintoa koskevat lait

70. Yleishallintoa koskevien lakien pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

71. Vapaamuotoiset huomiot yleishallintoa koskevasta lainsäädännöstä.

Ei lausuttavaa.

Kysymyksiä sote-maakuntarakennelaista

72. Sote-maakuntarakennelaissa säädetään maakuntajaosta, joka toimii myös sote-maakuntien alueiden pohjana. Lisäksi laissa säädetään sote-maakuntien muuttamisesta, joka johtaa myös vastaavalla alueella maakuntajaon muutokseen. Onko esitetty sote-maakuntien ja niiden pohjana olevan maakuntajaon suhde sekä jaon muutosprosessi kriteereineen selkeä ja tarkoituksenmukainen ottaen huomioon maakuntajaon merkityksen muille aluejaoille?

ei kantaa

73. Pidättekö esitettyjä edellytyksiä sote-maakuntien muuttamiseksi tarkoituksenmukaisena sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen näkökulmasta? (erityisesti sote-maakuntarakennelain 2, 5 ja 10 §:t)

kyllä pääosin

74. Sote-maakuntarakennelain pykäläkohtaiset muutosehdotukset. OHJE: Erittele vastaukseen, mihin pykälään muutosehdotus liittyy lisäämällä pykälän numero ennen muutosehdotusta. Tee näin jokaisen pykälän kohdalla, jota kommentoit.

-

75. Muut vapaamuotoiset huomiot sote-maakuntarakennelaista.

Kuntajakolain mukaan erityisessä kuntajakoselvityksessä voidaan päätyä esittämään kuntaliitosta ilman kuntien yhteistä maarajaa. Lakiesityksessä esitetään, että maakunnan kunnilla taas täytyy olla yhteinen maaraja. Lainsäädäntöön on nyt jäämässä selkeä ristiriita, joka täytyy ratkaista joko nykyistä kuntajakolakia tai lakiesitystä muuttamalla.

Maakuntien ohjaus

76. Valtion ohjausta sekä sosiaali- ja terveydenhuollon että pelastustoimen järjestämisessä vahvistettaisiin. Onko tämä uudistuksen tavoitteiden näkökulmasta perusteltua?

ei [Esityksessä kuvattu valtion ohjaus on todella voimakasta ja sinällään perusteltua valtakunnallisen koordinoinnin näkökulmasta uudistuksen alkuvaiheessa. Yhdistettynä esitettyyn rahoitusmalliin on

vaikea mieltää, miten maakunta tosiasiallisesti täyttäisi itsehallinnon määritelmän. Valtion ohjaus tulisi selkeästi säätää uudistuksen alkuvaiheeseen kuuluvaksi välttämättömyydeksi ja poistaa suurimmalta osin siinä vaiheessa, kun maakunnille tulee verotusoikeus. Mikäli maakunnille ei säädettä verotusoikeutta myöhemmin ja valtion ohjaus jää esityksen mukaiseksi olisi syytä pohtia miksi Kelan vakuutuspiireihin rinnastettavalla itsehallinnolla toimiva organisaatio tarvitsee vaaleilla valitut päättäjät.]

77. Ministeriöt ja maakunta kävisivät vuotuiset neuvottelut, joissa tarkasteltaisiin maakunnan toimintaa ja taloutta toteumatietojen ja ennusteiden näkökulmasta. Lisäksi erilliset ohjausneuvottelut käytäisiin vuosittain yhteistyöaluekohtaisesti. Onko neuvottelujen tavoite ja käsiteltävä asiakokonaisuus tarkoituksenmukainen?

ei [Menettelyn on jäätävä väliaikaiseksi vaiheeksi ja se tulisi säätää sellaiseksi.]

78. Maakuntien ja valtioneuvoston välille suunnitellaan ministeriöiden ja järjestämistä vastuussa olevien tahojen vuorovaikutukseen perustuvaa aktiivista ohjausta, joka perustuisi avoimeen näkemysten ja tietojen vaihtoon sekä järjestäjien toiminnan ja talouden jatkuvaluonteiseen arviointiin. Onko ohjausmalli uudistuksen tavoitteiden näkökulmasta perusteltu?

ei kantaa

Uudistuksen vaikutukset

79. Vaikutusten arvioinnissa on kuvattu ehdotuksen keskeiset vaikutukset. Miltä osin vaikutusten arviointia olisi korjattava, tarkennettava tai täydennettävä?

Sotepalveluiden järjestämisen näkökulmasta vaikutuksen arvioinnissa keskeiseksi haasteeksi jää tosiasiallinen näytön puute. Vaikutusten arviointia olisi voinut tehostaa simuloimalla mahdollisia vaikutuksia, jonkin alueen osalta. Simuloinnissa olisi huomioitu rahoituskehys, palvelutarpeen kasvu jne. Nyt vaikutukset luetellaan esseemäisesti, ilman vahvaa evidenssiä niistä. ICT-vaikutusten kuvaus on ylimalkaista, oleellista olisi ollut ymmärtää eri alueiden lähtötasoerot ja niiden vaikutus toiminnan käynnistämiseen.

Suurin puute vaikutusten arvioinnissa on kuitenkin siinä, ettei asioita ole tarkasteltu paikallisdemokratian näkökulmasta. Toisin sanoen mistä vaaleilla valittujen päättäjien on tosiasiallisesti mahdollista päättää annetun lainsäädäntökehikon ja rahoitusmallin sanelemien reunaehtojen voimassa ollessa. Esitetty malli rajaa päätösvaltaa maakuntavaltuutetuilta merkittävästi ja kaventaa samalla kuntien taloudellisen liikkumavaran minimiin

80. Onko uudistuksen muutoskustannukset tunnistettu ja arvioitu asianmukaisesti?

ei [Muutoskustannukset on kuvattu vain ylätasoisesti. Eri kustannuslajeja on tunnistettu, mutta niiden määrän arviointi on ohutta.]

81. Uudistuksesta aiheutuvia ICT:n ja tiedonhallinnan muutoskustannuksia on arvioitu hallituksen esityksen vaikutusarvioinneissa edellisen vaalikauden maakunta- ja sote-valmistelussa tunnistettujen kustannusarvioiden perusteella. Millaisia tarkennuksia ja täydennyksiä nyt esitettyihin arvioihin tulisi tehdä?

-

82. Näkemyksenne muista mahdollisista ICT- ja digiasioihin liittyvistä vaikutuksista ehdotetussa palvelurakenteessa?

-

a) vuosina 2021-2022?

Osa palveluntuottajista voi pelätä sopimusten mitätöintiä, mikä voi vaikuttaa kilpailutuksiin osallistuvien määrää ja tätä kautta nostaa kuluja esimerkiksi asumispalveluissa.

b) vuosina 2023-2024?

-

c) vuodesta 2025 alkaen?

Ostopalveluiden sääntely voi aiheuttaa toimintaympäristöön merkittäviä muutoksia. Ostopalvelu toimii myös hintavertailun osana suhteessa omaan tuotantoon.

a) vuosina 2021-2022?

-

b) vuosina 2023-2024?

-

c) vuodesta 2025 alkaen?

Vaikutusten ennakoiminen edellyttäisi ainakin merkittävimpien sopimusten yksityiskohtaista tarkastelua.

85. a) Tulisiko arvionne mukaan sote-maakunnille siirtyviä hankintasopimuksia mitätöitymään järjestämisvastuuta ja ostopalveluja koskevan sääntelyn nojalla?

-

b) jos kyllä, mikä olisi mitätöityvien sopimusten euromääräinen arvo?

-

c) liittyisikö arvionne mukaan mitätöityviin sopimuksiin yksityisille palveluntuottajille hyödyttömiksi jääviä investointeja, mitä nämä välittömät hyödyttömäksi jäävät investoinnit olisivat ja kuinka suurista menetyksistä olisi kyse?

-

Uudistuksen toimeenpanon tuki

86. Mihin aiheisiin liittyvää valtakunnallista tukea katsotte tarvitsevanne sote- ja maakuntaudistuksen alueelliseen toteutukseen?

sote-integraatio

muuta, mitä?

Kysymys 86. valintamme koskee kaikkia edellä mainittuja kohtia, mutta ohjelma ei hyväsy kuin yhden.

Muut kysymykset

87. Mahdolliset ehdotukset käsitteen ”sote-maakunta” korvaamiseksi jollain muulla käsitteellä.

-

88. Ehdotus sote-maakuntanne nimeksi.

-

89. Muut vapaamuotoiset huomiot hallituksen esitysluonnoksesta.

Hoivakotirakentaminen on tällä hetkellä ollut sidoksissa sosiaali- ja terveystoimen arvioon hoivapaikkojen tarpeesta ja tämä tarvearviointi uudistuksessa vahvistuu entisestään. Toisaalta kunnilla sosiaali- ja terveystoimen järjestämistä vastuullisina on ollut kannustin säädellä myös kaavoitusta siten, että hoivakotirakentamiseen kaavoitetaan riittävästi vaan ei tarpeettomasti tonttimaata. Kaavoituksen ja sosiaali- ja terveystoimen eriytyessä kahden eri viranomaisen vastattaviksi tämä yhteys katkeaa. Ansaintamekanismit voivat johtaa siihen, että kaavoitus ja rakentaminen eivät enää kohdenna tarveperusteisesti. Koronan vaikutus niin laskelmiin (käytettävät vuodet) kuin esityksen muihinkin osiin tulisi vielä tarkastella. Epidemia vaikuttaa ainakin tällä hetkellä maan eri osissa hyvin eri tavalla.

90. Muut yksilöidyt säädösmuutosehdotukset.

-

Karjalainen Kirsi-Marja
Järvenpään kaupunki